

Motyle rzadsze i nowe dla Polski zebrane w ostatnich latach.

[Seltener und für Polenfauna neue Lepidopteren].

Podał

Dr. M. ŚWIĄTKIEWICZ.

W ubiegłych ostatnich 3 latach związany zajęciami zawodowymi nie mogłem sobie pozwolić na dłuższy wyjazd, wskutek tego nie zbierałem nigdzie motyli systematycznie lecz tylko dorywczo, podczas krótkich wycieczek bądź w okolicy Lwowa bądź nieco dalej na południowy wschód od niego. Mimo to udało mi się zebrać dość zajmujący materiał, który w niniejszym spisie przedkładam.

Rozpaczynam od najbliższej okolicy Lwowa.

Melitaea didyma O. aberr. w jednym okazie złapałem 23. VI. b. r. w Janowie na Stawkach. Pominąwszy, że przednie prawe skrzydło jest u niego znacznie mniejsze od lewego, ma on barwy rdzawo żółtą i czarne nakreślenia jakby białą oponą powleczone i to tak z wierzchu skrzydeł jak i na odwrocie. Wskutek tego wszystkie barwy są silnie przyćmione. Czarne plamy nadto są normalne liczebnie, znacznie jednak mniejsze w rozmiarach. Nie chcę rozstrzygać czy aberacja ta zasługuje na nazwę, sądzę jednak, że należy się jej zanotowanie.

**Ephyra quercimontaria* Bastelb. Jeszcze przed wojną udało mi się wychować tego motyla z 2 gąsienic czarnobrunatnych z białymi trójkątami po bokach, zbitych z początkiem września z gałęzi niskich krzaków dębowych na Jałowcu po Lwowem. W r. 1921 znalazłem większą ilość takich gąsienic ale nieco jaśniej zabarwionych o tej samej porze w Rzęśnie Polskiej. Na wiosnę wyłęgło się z przezimowanych poczwerek kilkanaście motyli mniej lub więcej typowych. Motyl ten był znany śp. Dr. Klemensiewiczowi lecz niewyróżniony gatunkowo, jakkolwiek różni się od *E. punctaria*, z którym go mieszano, tak krojem skrzydeł i ich barwą, jak — co rozstrzygające — budową narządów płciowych męskich, co u moich okazów z łatwością dało się mikroskopowo stwierdzić.

Acronycta menyanthidis View. W Janowie dnia 27. VII. znalazłem na pniu sosny kilka okazów drugiej generacji tego motyla,

które po moim powrocie z wycieczki zniosły przeszło 200 jaj, okrągłych, płaskich $1\frac{1}{2}$ mm średnicy, blade żółtawych, promienisto żeberkowanych od szczytu ku obwodowi. Pojedyncze żeberka są nadto poprzecznie bruzdkowane. Otoczka jaj chitynowa przedstawia pod mikroskopem siatkę złożoną ze sześcioboków. Po 2 dniach wystąpiły na nich plamy rdzawe, po dalszych 2 całe jajo przybrało barwę rdzawo czerwoną w białe plamki, 4. VIII. były czarno-szare a 5. VIII. zaczęły się lęgnąć gąsienice. Po piątej wylince otrzymałem 3. IX. pierwsze oprzędy z gąsienic typowych (patrz atlas Dra Hoffmanna) żywionych liśćmi *Salix viminalis*. Poczwarki 2 cm, czasem nieco więcej długie, czarne, o powierzchni pierścieni odwłoka nierównej, grudkowatej — zimują.

Lobophora sertata Hb. aberr. Motyla tego wykrytego w okolicy Lwowa przez p. Romaniszyna wychowałem z gąsienic znalezionych 18. V. w kilkunastu okazach wylęgłych we wrześniu.

U połowy ich zauważyłem, że przepaska poprzeczna przednich skrzydeł jest w połowie długości przewężona, co w tylnej części powtarza się jeszcze 2 i 3-krotnie. Czasem nawet po pierwszym przewężeniu mamy tylko podłużną plamkę czarną łączącą przednią połowę przepaski z poprzewężaną tylną.

Stenoptilia bipunctidactyla Hw. Gąsienica dorosła na *Gentiana*, motyl wylął się 3. VIII. Łąki między Rzęsną Polską a Brzuchowicami.

**Acalla logiana* Schiff. forma *tristana*. Gąsienice tego motylka znajdowałem bardzo licznie w sprzędzonych liściach karłowatych krzaczków *Viburnum opulus* w lasach Janowa w drugiej połowie lipca. Po miesiącu wylęgło mi się kilkadziesiąt motyli ze stopniowo coraz ciemniejszym zabarwieniem skrzydeł przednich od białawo żółtego do ciemno brunatnego. Pierwsze są rzadkie a formę tę wyróżnia Dr Kennel jako *tristana*, (dotąd u nas nie była przez nikogo wymieniona).

Nieco dalej na wschód od Lwowa położone wzgórza górskie dostarczyły mi następujących gatunków.

Brenthis euphrosyne L. ab. melanot. Okaz złapany 7. VI. w Nowosiólkach k. Złoczowa. Wierzch wszystkich skrzydeł silnie czarno naprószone z rysunkiem zamazanym. Z barwy rdzawej tylko wyraźne ślady. Na odwrocie skrzydeł przednich lekkie czarne zaprószenie, czarnych nakreśleń przy krańcu zewnętrznym brak.

Odwrót tylnych skrzydeł silniej zczerniony, komora nasadna oliwkowo-żółta, wstęga krańcowa jednostajnie brudno rdzawa z jednym tylko czarnym oczkiem w komórce między 2. a 3. medjaną, półksiężyce srebrne zmienione w podłużne plamy.

**Lycaena hylas* Esp. a. *metallica* Fvre. ♀, bardzo piękny okaz z żywo niebieskim, silnym nalotem u nasady górnych skrzydeł z wierzchu, czem przypomina *Z. quercus* L. ♀. Lackie, Łysa Góra 16. VII.

Hemaris fuciformis L. gąsienice liczne na *Lonicera xylosteum* w sierpniu, motyle po przezimowaniu poczwarek w maju. Nowosiółki.

Drepana harpagula Esp. W marcu z poczwarek przezimowanych. Gąsienice we wrześniu na lipie, klonie i grabie. Jeden okaz złapany 2. VII. Nowosiółki.

Ochrostigma melagona L. z Nowosiółek 20. VI.

Ino globulariae Hb. 16—24 czerwca. Lackie, Łysa Góra.

Zygaena carniolica Sc. w odmianach *hedysari* Hb., *vangelii* Schultz i *berolinensis* Stgr. w połowie lipca, Lackie, Łysa Góra.

Agrotis cinerea Hb. jeden ♂ latający w południe wśród kwiatów, 3. VI. Lackie, Łysa Góra.

Agrotis exclamationis ab. *picea* Haw. w połowie lipca, Nowosiółki.

Acronycta cuspis Hb. wychowana z gąsienicy z olchy; Nowosiółki 20. VI.

Chesias rufata F. Lackie, Łysa Góra z końcem kwietnia.

Larentia blomeri Curt. Lackie, Łysa Góra w połowie lipca.

Phibalapteryx aquata Hb. w 2 generacjach (13. V. i 15. VII.). Motyle obu generacji niczem się nie różnią. Z jaj okazu złapanego w lipcu wychowałem kilka motyli, które się legły z przezimowanych poczwarek w marcu. Gąsienice karmiłem liśćmi *Clematis recta*.

Biston zonaria Schiff. W czerwcu 1923 znalazłem gąsienicę tego motyla na *Salvia pratensis*. Nie opisuję jej, bo jest wiernie odtworzona w atlasie gąsienic Hoffmanna. Motyl ♀ wylągl się 26. III. W bieżącym roku znalazłem ich kilkanaście o tej samej porze na *Salvia* i *Centaurea*. Motyl znany z ziem polskich dotąd tylko ze Ślązka.

Eubolia murinaria F. gen. vern. 3. VI., aest. w połowie sierpnia w Lackiem na Łysej Górze. Gen. wiosenna większa, barwy popielatej, letnia mniejsza brunatnawo-zabarwiona.

Z motyli drobnych pochodzących z tych okolic zasługują na wzmiankę:

Tortrix ochreana Hb. 2. VII. Nowosiółki na pniach i gałęziach buków.

Epiblema asseclana Hb. 5. VI. Lackie na Łysej Górze pokrytej kwiecistą łąką.

Rhinosia denisella F. 5. VI. Lackie, Łysa Góra.

Nothris marginella F. Nowosiółki w poł. sierpnia.

Carpocapsa grossana Hw. Nowosiółki na pniach buków z początku lipca.

Orneodes grammodactyla Z. Lackie, Łysa Góra w 2 a może 3 generacjach w maju, lipcu i wrześniu.

Heinemannia laspeyrella Hb. 3. VI. Lackie, Łysa Góra.

Epermenia pontificella Hb. 16. VI. Lackie, Łysa Góra.

Scythris seliniella Z. 5. VI. Lackie, Łysa Góra.

W Worochcie byłem w tym czasie kilka razy i stamtąd mam z rzadszych gatunków następujące:

Selenephera lunigera ab. *lobulina* Esp. z gąsienic zbitych ze zwieszających się gałęzi świerkowych w pierwszej połowie czerwca w 2 okazach. Pierwsza oprzędła się z końcem lipca, motyl wyłgł się 2. VIII., druga w oprzędzie zrobionym z końcem września zimowała.

Parasemia plantaginis L. ♂ żółty a nie jak zwykły w Czarnohorze ab. *hospita* biały.

Xylocampa ramosa Esp. wychowałem dwukrotnie w większej ilości z gąsienic zebranych w stanie prawie dorosłym na *Lonicera nigra* w połowie sierpnia. Motyle po przezimowaniu poczwarek legły się w kwietniu.

Boarmia jubata Thnbg. z gąsienic typowych z porostów rosnących na świerkach w połowie czerwca. Motyle 23. VI. — 17 VII.

Boarmia maculata v. *bastelbergeri* Hirschke. Gąsienice w czerwcu dość licznie występują na *Spiraea* i *Lonicera*. Bardzo często nakłóte.

Lobophora polycommata Schiff. Gąsienice zielone z żółtymi obrączkami w przegubach, walcowate, w połowie czerwca, dorosłe na *Lonicera nigra*. Poczwarki trudne do przechowania przez zimę w oprzędach na ziemi, często wśród sprzędzonych liści, dają motyle wczesną wiosną.

Phibalapteryx tersata Hb. i ab. *tersulata* Stgr. 15. VI. z gąsienic znalezionych w połowie sierpnia na *Atragene alpina*.

Z motyli drobnych do rzadszych zaliczam:

Stenoptilia graphodactyla Tr. Gąsienice w I połowie czerwca, na *Gentiana asclepiadea*, motyle 1—10 lipca. Stok Rebrowacza.

Platyptilia zetterstedtii Z. 12. VI. stok Chomiaka.

Argyroplote siderana Tr. poczwarki strzepane ze *Spiraea*. Motyle 15. VI.

Epiblema hepaticana Tr. 12. VI. podnóże Chomiaka.

Epinotia diniana Gn. 16. VIII. wypłoszona z gałęzi świerków. Foreszczenka.

Laspeyresia strobilella L. Z gąsienic wylęgte 7. IV. w szyskach świerkowych przezimowane.

Simaethis diana Hb. Motyle dość licznie spotykałem w połowie sierpnia na kwiatostanach *Achillea*, *Pyrethrum* itp. w Ardzałuży. Następnego roku znalazłem gąsienice, na liściach brzegami do góry sprzędzonych *Alnus incana* podobnie jak *Simpariana* na *Aln. glutin.* koło Lwowa.

Spuler twierdzi, że gąsienica tego motylka nie znana, dla tego podaję jej opis. Gąsienica dorosła 12 mm długa, wrzecionowata, b. żywo naprzód i wstecz poruszająca się, żółtawo zielona z pasem grzbietowym blado-żółym. Głowa czarna z 2 podłużnymi prążkami żółtymi, tarczka czarna oddzielona od głowy paskiem poprzecznym żółtym, a drugim takim przedzielona podłużnie. Na każdym pierścieniu poniżej pasa grzbietowego po 2 czarne brodaweczki tworzące linię wdłuż ciała, nadto po cztery w poprzek ku nogom. Na brodawkach delikatne szczecinki. Oprzęd beżowo-średnio otaczający poczwarkę wrzecionowatą, zbity, drugi wiotki otacza go.

Anchinia daphnella Hb. gąsienice i poczwarki w połowie czerwca na *Daphne mez.* na stoku Rebrowacza zbieraliśmy wspólnie z p. A. Stoecklem. Poczwarki przyłączone podobnie jak *Vanessa* do kory krzewu, ciemno-brunatne, do spodu liści pomarańczowe. Łąg motyli z końcem czerwca.

Scythris noricella Z. z gąsienic żyjących wśród sprzędzonych szczytowych liści *Epilobium* z początkiem czerwca. Motyle w lipcu.

Ze Zaleszczyckiego mam najwięcej nowych dla Polski gatunków, co można tłumaczyć tem, że okolice te są bardzo słabo

pod względem motyli zbadane, z drugiej zaś strony poblizem fauny czarnomorskiej. Wymieniam najważniejsze:

**Colias chrysotheme* Esp. złapałem w jednym okazie ♂ dnia 24. VIII. na ściankach Dniestru w Zaleszczykach.

Acontia luctuosa Esp. często w lipcu i sierpniu w Zaleszczykach nad Dniestrem.

**Talpochares polygramma* Dup. w jednym okazie 6. VII. Zaleszczyki nad Dniestrem — znana z okolic południowych Europy.

**Cucullia santonici* Hb. W lipcu i sierpniu znalazłem kilkanaście typowych gąsienic na *Artemisia austriaca*. Niestety jedna tylko przeobraziła się w poczwarkę, wszystkie inne były nakłóte. Jak poprzednia gatunek południowy.

Zanclognatha tarsiplumalis Hb. 10. VII. Dobrowlany wśród krzaków poręby leśnej.

Zygaena carniolica Sc. 10. VII. Dobrowlany w odmianach takich samych jak z Łysej Góry.

Zygaena ephialtes ab. *medusa* Poll. 9. VII. Zaleszczyki nad Dniestrem.

Lithosia unita v. *palleola* Hb. bardzo licznie występuje w sierpniu. Wychowałem je z gąsienic zebranych czerpakiem ze *Salvia verticillata* i *Campanula sibirica*. Gąsienice niebieskawo popielate z czarnymi nakresleniami i pomarańczowemi owłosionemi brodawkami o głowie jasno-żółto-brunatnej; chętnie się wygrzewają w południe na suchych badylach różnych roślin. Zaleszczyki i Dobrowlany.

Acidalia marginepunctata Goetz. w kilku okazach siedzących na wystających na ściance skałach; 17. VIII. Zaleszczyki.

Acidalia rufaria Hb. częsta w Zaleszczykach 9. VII., a także w Lackiem na Łys. Górze nie rzadka.

Lythria purpuraria L. 17. VIII. w Zaleszczykach częsta na ściernisku, a niedawno wyróżniona od *L. purpurata* pospolitej koło Lwowa, różni się od niej i zabarwieniem i budową narządów płciowych samczych.

Hypoptectis adpersaria Hb. gen. aest. Mój okaz ♂ zabarwieniem skrzydeł zupełnie odpowiada ab. *sylvanaria* H. S., jednak wcale nie jest mniejszy od typowej formy.

Cledeobia moldavica Esp. 6. VII. Zaleszczyki, ścianki nad Dniestrem.

Pyrausta trinalis Schiff. 9. VII. w tem samym miejscu co poprzednia, w Dobrowlanach, a trafia się na Kasowej Górze koło Bursztyna.

Pleurota pyropella Schiff. 6. VII. Zaleszczyki nad Dniestrem.

Gatunki nowe dla Polski oznaczone są gwiazdką.

ZUSAMMENFASSUNG.

Es werden seltenere und für Polen neue Lepidopteren aufgeführt, welche in den letzten 3 Jahren während der Excursionen in der Umgebung von Lwów, auf den Gologóry-Hügeln, in Worochta (Karpathen) und Zaleszczyki a. Dniestr erbeutet wurden. Neu für Polen sind: 1) *Colias chrysotheme* Esp. 2) *Lycaena hyllas* Esp. ab. *metallica* Favre. 3) *Cucullia santonici* Hb. 4) *Talpochares polygramma* Dup. 5) *Ephyra quercimontaria* Bastelbg. 6) *Biston zonaria* Schiff. 7) *Acalla logiana* Schiff. forma *tristana* Hb. Ausserdem wird die Beschreibung der Raupe von *Simaethis diana* Hb. angegeben, deren Zucht mit den Blättern von *Alnus incana*, auf welchen sie gefunden wurde, gelungen ist.

O krajowych formach rodz. *Niphetodes* Mill.

(Col., Staph.).

[Über die heimischen Formen von *Niphetodes* Mill.]

Podał

J. KINEL.

W czasie tegorocznej wycieczki na Czarnohorę znalazłem m. i. przy jeziorze Niesamowitem dn. 15. IX. 2 okazy *Niphetodes redtenbacheri* Mill. Korzystam ze sposobności, ażeby podać parę szczegółów zaczerpniętych z literatury o krajowych formach tego rodzaju, żyjącego u nas tylko w paśmie czarnohorskiem.

Jedyny okaz *Niphetodesa*, znajdujący się w zbiorach Muzeum im. Dzieduszyckich, okazał się również przynależnym do powyższego gatunku. Okaz ten zebrany został przez Rybińskiego na Howerli 3. VII. Również z Howerli i tego samego dnia pochodzi 1 okaz *N. deubeli* Gn. zebrany przez Rybińskiego a znajdujący się w zbiorach Muzeum Zoolog.